

วารสารฉบับที่ 20

PATANI FORUM

เปิดศักราช 2560
สนามความรู้
ที่ปัตตานี

FREE
MAGAZINE

พื้นที่สาธารณะ: พื้นที่แห่งการตื่นรู้

<http://www.pataniforum.com>

วารสารฉบับที่ 20

คณะกรรมการ

เอกรินทร์ ส่วนศิริ	(บรรณาธิการ)
ปรัชญา ไต้ฮีเตช	(กองบรรณาธิการ)
อัจฉราเสี๊ยะ หมัดอะด้า	(กองบรรณาธิการ)
อาอิชะห์ กายแก้ว	(กองบรรณาธิการ)
นูริมะห์ นือราเฮง	(กองบรรณาธิการ)

ออกแบบ

ณัฐญาวิรัช เบ็ญญา

ผู้พิมพ์

Patani Forum

112/21 หมู่ 5 ถนนหนองจิก ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

Email Address : editor.pataniforum@gmail.com

Web Site Address : www.pataniforum.com

Facebook : <http://www.facebook.com/pataniforum>

บรรณาธิการ	4
1 "พื้นที่ปลอดภัย" นิยาม-ความคิด ที่กะเทาะ(ยังไม่)แตก โดย ปริษฐา ไต้อาเด	9
2 ชุมชนบางปูกับย่างก้าวของการพัฒนา Bangpu Walk โดย สุทธิ มะดากะกุล	13
3 หนังสือ " นบีไม่กินหมาก " ของอนุสรณ์ อุณโณ โดย ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ	18
4 ความตายของซูตริสเซีย :กระสุนแห่งความเจ็บปวด? โดย เอกรินทร์ ต่วนศิริ	22
5 บันทึกการเดินทางแกะรอยความหมายของ พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี โดย อาทิตย์ ทองอินทร์	24
6 วง think tank โดยกองบรรณาธิการปาตานีฟอรัม	29

บทบรรณาธิการฉบับที่ 20

เปิดศักราช 2560 สานามความรู้ ทีปาตานี

ตลอดระยะเวลาปี 2559 ที่ผ่านมา สถานการณ์การเมืองโลกที่เหมือนอยู่บนหน้าผา
สูงชันและเกิดกระแสลม(ขวา)แรงพร้อมที่จะกระชากร่างกายลงเหวลึกได้ หากไม่มีหลัก
(การ)ยึดอันเข้มแข็งเพียงพอ ที่จะพยุงให้ชีวิตผ่านคลื่นลมแรงนี้ได้

ย้อนมองสถานการณ์การเมืองโลก ตั้งแต่ผลการโหวตชนะของอังกฤษเพื่อออกจากสหภาพ
ยุโรป ผลการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกาที่นายโดนัลด์ ทรัมป์ชนะนางฮิลารี คลินตัน สงคราม
ซีเรีย

ผลของสงครามในซีเรียได้ทำให้เกิดผลกระทบแพร่กระจายไปสู่ภูมิภาคของโลก ตั้งแต่เมือง
อเลปโป เอเธนส์ อิสตันบูล ปารีส เบอร์ลิน ลอนดอน ฯลฯ

สถานการณ์ประเทศไทย ปีนี้ นับว่าเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของปวงชนชาวไทย พระบาท

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 ที่ผ่านมา

สำหรับผลของประชามติรัฐธรรมนูญ ที่จะทำให้เกิดรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นหมุดหมายความเป็นไปของสังคมการเมืองไทย พูดยุติให้ชัดคือ จะได้เห็นหน้าตาใหม่ของการเมืองไทย สำหรับปี 2560 จะเป็นปีที่รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่เต็มฉบับ ถือได้ว่าเป็นหมุดหมาย “การเปลี่ยนผ่านการเมือง” ของสังคมไทย

สำหรับเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลยังคงดำเนินการพูดคุยกับกลุ่มที่เห็นต่าง ที่เปลี่ยนชื่อจากกลุ่มบีอาร์เอ็น มาเป็นกลุ่มมาราปาตานี และรัฐบาลมีการจัดตั้ง ครม. ส่วนหน้า ที่มาคอยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง สำหรับการประชุมวิชาการนานาชาติ ในหัวข้อที่สำคัญและเป็นเสมือนการรวมคำถามที่สำคัญสังคมไทยจนกระทั่งสังคมโลกเฝ้าถามหนทางจะแก้ไข ปัญหาในแต่ละโจทย์ที่เกิดขึ้น

หากมองการเมืองระดับนานาชาติ ตั้งแต่การเมืองของมหาอำนาจของโลก สหรัฐอเมริกา ที่เพิ่งได้มีการเลือกตั้ง และได้ประธานาธิบดีคนใหม่ ที่ถือว่าช็อกโลก คือนายโดนัลด์ ทรัมป์ และอีกปีข้างหน้า จะมีการเลือกตั้งใหม่ของประเทศเยอรมัน นั้นหมายความว่าสังคมไทยและสังคมโลกอยู่ใน ระยะเปลี่ยนผ่านการเมือง” (Transition)

สงครามในซีเรียถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ทั่วโลกค้นหานวัตกรรมทางการเมืองชนิดใหม่ เพราะความรุนแรงที่เกิดจากสงครามครั้งนี้แพร่สะพัดไปทั่วภูมิภาคตะวันออกกลาง ผ่านกรุงอิสตันบูล เอเธนส์ และชั้นในของยุโรปที่กรุงปารีสและเบอร์ลิน ฯลฯ ในเวทีประชุมนานาชาติของเหล่าผู้นำประเทศของโลก ย่อมมีวาระเรื่องของสงครามซีเรีย ถูกหยิบยกพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาระยะสั้นและระยะยาว เป็นการพยายามสื่อสารในการแปลงเปลี่ยน ขั้วเคลื่อนไหวความขัดแย้ง (Communication in Conflict Transformation) ในระดับรัฐกับรัฐ

ภาพจากสื่อต่างๆทั่วโลก ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามมุ่งมั่นช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากสงคราม องค์กรการช่วยเหลือต่างๆและในนามของปัจเจกชน เช่น การสื่อสารของเด็กน้อยชื่อบานา อลาเบต นำสนใจมากที่สุดคือ ในสงครามที่สิ้นหวังและไร้ทางออก หนูน้อยบานากลับแสดงให้เห็นพลังของการสื่อสารเรื่องราวของตนเองผ่านทวิตเตอร์ ทั้งรูปภาพ วีดี

โอ้สั้นๆ บอกเล่าเรื่องราว ทั้งความกลัว ความหวัง บอกความชอบที่จะอ่านหนังสือแฮร์รี่ พ็อตเตอร์ จนนักเขียนชื่อดังอย่าง “เจ.เค. โรวลิ่ง” ที่ติดตามทวีตเตอร์ของเธอมาโดยตลอด ได้ส่งหนังสือแฮร์รี่พ็อตเตอร์ไปให้ นี่คือตัวอย่างที่น่าทึ่งในการใช้โซเชียลมีเดียในยาม สงคราม

แต่อีกนั้นแหละ ในอีกด้านหนึ่ง เราก็จะพบในสนามของการสื่อสารเกิดอนุสงครามย่อยๆ ในโซเชียลมีเดียที่อาจจะเรียกว่า “สงครามน้ำลาย” ที่ใช้วิธีการด่าทอผ่านโลกออนไลน์ ตัดสินด้วยข้อมูลอันผิวเผินหรือแม้กระทั่งคิดว่าตนเองรู้เรื่องดีที่สุดแล้ว จนไม่ฟังเสียงหรือ ข้อมูลที่เห็นต่างและถกเถียงด้วยสติและปัญญา

คนที่กล่าวเตือนเรื่องนี้ได้แจ่มชัดคือ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล “หลายคนถือโอกาสหว่าน ถ้อยคำหยาบคายใส่คนที่ไม่เห็นด้วยซึ่งบางที่เราสืบสาวต้นตอไม่ได้ว่ามาจากสภาพจิตส่วนตัวหรือปัญหาส่วนรวม” สภาพนี้เข้าใจได้บางสถานการณ์ แต่ถ้าเกิดขึ้นไม่มีขอบเขตจะไม่ เป็นผลดีกับเสรีภาพ และมีแต่จะเพิ่มศัตรูให้ตัวเอง (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล)

การด่าทอผู้อื่นด้วยสูตรสำเร็จและการไม่พยายามเชื่อมสะพานความรู้ ความเข้าใจ ระหว่าง คนที่มีความคิดแตกต่างกัน ท้ายสุดมีแต่สร้างความห่างเหินกับผู้คนและไม่เป็นประโยชน์ ต่อการสร้างสันติภาพไม่ว่าที่ใด หรือแม้กระทั่งความสงบของจิตใจตัวเอง

การเปิดกว้างเพื่อให้ทุกฝ่ายได้เป็นหุ้นส่วนความคิดกันและกัน จะทำให้เกิดมิติการทำงาน ที่หลากหลายและเคารพกันมากขึ้น แข่งขันกันทำงานพร้อมๆ กับแบ่งปันเกื้อกูลกันมากขึ้น

ในโลกผู้คนจำนวนมากที่ไม่ได้ถือครองอำนาจรัฐ แต่ถ้อยยึดครองความเป็นมนุษย์มุ่งมั่น ทำงานเพื่อให้เกิดสันติภาพและเสนอแนวคิด การไม่ใช่ความรุนแรง (Non-violence) อัน เป็นนวัตกรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติอาจถือได้ว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าของทุกเผ่าพันธุ์ ทุกสี ผิว ทุกภาษา ฯลฯ

ที่กล่าวเช่นนี้เพื่อจะบอกว่าเรื่องราวของคนเล็กจำนวนมากที่น่าสนใจและเป็นกำลังจิต กำลังใจให้โลกนี้มีความหวังและจินตนาการที่จะอยู่ร่วมกัน การด่าทอและประณามฝ่าย หนึ่งฝ่ายใดตั้งคำตำราสำเร็จรูป ก็มีอาจจะช่วยเหลือให้สันติภาพเกิดขึ้นได้ การ

สำหรับการชวนพูดคุยและเสริมสร้างสติปัญญาในทางวิชาการ เพื่อไม่ให้เอียงไปแบบใด แบบหนึ่งอาจจะเป็นเรื่องสำคัญสำหรับคนทำงานด้านสันติภาพ การเปิดพื้นที่วิชาการแบบ

นี่นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง

กล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว งานประชุมวิชาการนานาชาติครั้งนี้ อาจจะช่วยให้ขยายขอบเขตความคิดและจินตนาการของสังคมการเมืองไทยและแน่นอนสำหรับเรื่องปัญหาปาตานี อาจจะมีแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ๆ ก็อาจจะเป็นได้

สำหรับการประชุมวิชาการนานาชาติ “การเปลี่ยนผ่านการเมือง การไม่ใช่ความรุนแรง และการสื่อสารในการแปลงเปลี่ยนซับซ้อนความขัดแย้ง” นับว่าเป็นการเปิดศักราชต้อนรับปีใหม่ 2560 ที่น่าติดตามอย่างยิ่ง เพราะงานครั้งนี้ได้จัดขึ้นในดินแดนที่มีคนตายทุกวันตลอด 12 ปี คือ ปาตานี/ชายแดนใต้ สามารถติดตามข้อมูลได้ที่ www.pnc2017.com การประชุมวิชาการนานาชาติ “การเปลี่ยนผ่านการเมือง, การไม่ใช่ความรุนแรง และการสื่อสาร ในการแปลงเปลี่ยนซับซ้อนความขัดแย้ง” Political Transition, Non-violence and Communication in Conflict Transformation (PNC2017) วันที่ 24-26 มกราคม 2560 ณ คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

องค์กรร่วมจัด คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

สำหรับวารสารฉบับนี้ เราเปิดด้วยข้อถกเถียงเรื่อง“พื้นที่ปลอดภัย” เรื่องนิยาม ความคิดที่จะไม่มีข้อสรุป โดยบทความที่ชื่อว่า “พื้นที่ปลอดภัย” นิยาม-ความคิด ที่กะเทาะ(ยังไม่)แตก โดยปรัชญา โต๊ะอิเต ประเด็นเรื่องนี้เป็นผลมาจากงานวิจัยเรื่อง“พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้” โดย อาทิตย์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิเอเชีย ที่พยายามรวบรวมข้อมูลความเห็นจากฝ่ายต่างๆอย่างรอบด้าน ในวารสารเล่มนี้ก็ได้รับเกียรติจาก อาจารย์อาทิตย์ ทองอินทร์ ที่เสนอบทความชื่อ “บันทึกการเดินทางแกะรอยความหมายของ พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี”

คุณูปการที่สำคัญของการศึกษาเรื่องนี้คือ ช่วยให้การระดับการถกเถียงสู่พื้นที่สาธารณะ และไปสู่เวทีการพูดคุยของฝ่ายมาราปาตานีและตัวแทนรัฐบาลไทย

สำหรับงานชุมชนที่กำลังพัฒนาแม้ว่าประสบกับความรุนแรงอย่างเช่น ชุมชนบางปูกับย้งก้าวของการพัฒนาBangpu Walk เสนอบทความโดย สุกรี มะดากะกุล นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจต่อการทำงานชุมชนที่เกาะเกี่ยวอยู่ในพื้นที่ กล่าวให้ถึงที่สุดไม่ว่าชายแดนใต้/ปาตานี จะสงบหรือไม่ แต่สิ่งที่ทุกคนต้องเจอไม่ว่าฝ่ายใดคือ “ระบบทุนนิยม” ที่จะทะลุทะลวงไปในทุกอณูพื้นที่ของโลกใบนี้ แนนอนวาทกรรมการพัฒนา ก็จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเป็นข้อถกเถียงในระดับชุมชน จากสองฝ่ายคือ ฝ่ายอนุรักษ์และฝ่ายนายทุนท้องถิ่น เรื่องนี้ก็นับว่าเป็นเรื่องที่ถูกถกเถียงนานหลายทศวรรษและยังคงมีต่อไป

บทความที่ชื่อว่า หนังสือ “นปีไม่กินหมาก” ของอนุสรณ์ อุณโณ โดยศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ กำลังศึกษาปริญญาเอก ณ.ประเทศเยอรมัน ได้เขียนแนะนำหนังสือเล่มนี้ให้แก่ผู้อ่านเพื่อจะได้ควักกระเป๋าซื้อหนังสือเล่มนี้ กล่าวอย่างไม่เขินอาย ทางสำนักพิมพ์ปาตานีฟอรัมอยากขายหนังสือและอยากผลิตหนังสือต่อไป ศรยุทธ จึงทำหน้าที่ในการแนะนำให้แก่ผู้อ่าน ทางปาตานีฟอรัมขอขอบคุณมาใน ณ.โอกาสนี้

สำหรับบทความ ความตายของทูตรัสเซีย : กระสุนแห่งความเจ็บปวด? โดยเอกรินทร์ ต่วนศิริ เป็นบทความที่สะท้อนสามัญสำนึกของผู้เขียนต่อเหตุการณ์การยิงนักการทูตรัสเซีย โดยตำรวจหนุ่มตุรกี ที่เกิดขึ้นในกรุงอังการา ณ ประเทศตุรกี นั้นเป็นผลมาจากสงครามในซีเรีย เอาจริงๆแล้ว อาจจะเรียกว่าสงครามโลกครั้งที่ 3 ก็ได้ เพราะสงครามในซีเรียครั้งนี้ได้มีผลกระทบทั่วโลกและค่อยๆซึมลึกสู่ภายในจิตใจของมนุษยทุกคน อาจจะเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมที่เกาะกุมหัวใจผู้คนอย่างไม่รู้ตัว แต่แน่ล่ะโลกไม่ได้รกร้างทางด้านมนุษยธรรมเพราะผู้คนจำนวนไม่น้อยได้ออกมาช่วยเหลือสงครามในซีเรีย ทั้งทางตรงและทางอ้อม

วงเสวนาเล็กที่ชื่อว่า Think Tank Forum เป็นกิจกรรมเล็กของปาตานีฟอรัม ที่จัดพูดคุยเสวนาเล็กกับผู้คนในพื้นที่ ในทุกๆเล่ม เราก็จะมีกรถอดสรุปเรื่องราวให้ผู้อ่านได้ติดตาม “สำหรับฉบับนี้เสนอบทความจากวงเสวนาเรื่อง” หากจะเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง 5 เรื่องสำคัญของภาคประชาสังคม

ด้วยมิตรภาพ
เอกรินทร์ ต่วนศิริ

“พื้นที่ปลอดภัย” นิยาม-ความคิด ที่เกาะเกาะ(ยัง)ไม่แตก

กระแสเรื่อง “พื้นที่ปลอดภัย” นับเป็นประเด็นที่น่าจับตามองไม่น้อยท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ปาตานี/ชายแดนใต้ที่ยืดเยื้อเรื้อรังจะเข้าวบปีที่ 13 นับจากปี 47 เป็นต้นมาโดยสร้างความเสียหายต่อชีวิตของประชาชนพื้นที่ทั้งที่บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นสถิติรวมไปแล้วกว่าหมื่นชีวิต

ทั้งนี้เรื่อง “พื้นที่ปลอดภัย” ได้กลายมาเป็นกระแสจนถึงทุกวันนี้หลังจากรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้

เดินหน้าสานต่อกระบวนการพูดคุยที่เรียกว่า “กระบวนการพูดคุยสันติสุข” โดยมีการจัดตั้งคณะตัวแทนจากภาครัฐที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยถูกเรียกว่า “ปาร์ตี้ A” ซึ่งมีคณะกรรมการ 3 ระดับคือ (1) คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ (2) คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นหัวหน้าคณะพูดคุย และ (3) คณะประสานงานระดับพื้นที่

โดยมีผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 เป็นหัวหน้าคณะประสานงาน อันเป็นห่วงเกี่ยวกับการปรากฏตัวต่อสาธารณะของกลุ่มการเมืองซึ่งขัดแย้งกับภาครัฐที่เรียกว่า “มารา ปาตานี” โดยถูกเรียกว่า “ปาร์ตี้ B” ที่พ่วงความสงสัยถึงกลุ่มขบวนการ BRN ซึ่งเชื่อว่ามิชอบและมียุทธิต่อการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่

นับแต่นั้นเป็นต้นมาประเด็นเรื่อง “พื้นที่ปลอดภัย” ก็ถูกหยิบยกให้เป็นวาระในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขระหว่างภาครัฐและกลุ่มมารา ปาตานี จนกระทั่งเวทีพูดคุยสันติสุขอย่างไม่เป็นทางการรอบล่าสุดเมื่อ 2 กันยายน 2559 หลังหยุดชะงักมาหลายเดือน ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงร่วมกันที่จะพิจารณาการจัดตั้งพื้นที่ปลอดภัยเฉพาะในบางพื้นที่ ทำให้ได้รับความสนใจ วิพากษ์ ถกเถียงในแวดวงของภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้การถกเถียงของสาธารณะชวนให้วิเคราะห์กันด้วยคำอธิบายต่างๆ นานา แต่คำอธิบายที่เป็นกระแสหลักคือการชี้ชวนให้เข้าใจว่า พื้นที่ปลอดภัย “จะเป็นพื้นที่ที่มีการกำหนดไม่ให้มีการใช้ความรุนแรงของกลุ่มติดอาวุธที่มาจากทั้งภาครัฐและฝ่ายกลุ่มก่อการ” แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการคุยกันถึงเรื่องนี้ด้วยคำอธิบายและความคิดที่แตกต่างออกไป อย่างกลุ่ม Perwani ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมกลุ่มหนึ่งที่มุ่งทำงานพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ พร้อมทั้งให้การฟื้นฟู เยียวยา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงและครอบครัว ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่

สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คิดว่ายังมีคำอธิบายอีกแบบ ซึ่งเชื่อว่าจะจะเป็นความคิดและคำอธิบายที่เป็นกระแสหลักของหลายชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่มีความอ่อนไหวต่อความมั่นคง

ฮุดา หลงแดหวา อุปนายกภายนอกกลุ่ม Perwani

ฮุดา หลงแดหวา อุปนายกภายนอกกลุ่ม Perwani บอกว่า การขับเคลื่อนเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับประชาชน แต่การทำเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ทางกลุ่ม Perwani ทำมานานแล้ว ทำก่อนจะมีการเสนอกันในกระบวนการพูดคุยสันติสุข ระหว่างรัฐไทย กับ กลุ่มมารา ปาตานี เสียอีก เป็นกิจกรรมรณรงค์เรื่อง “หยุดลำเส้นพื้นที่ปลอดภัยผู้หญิงและเด็กปาตานี

“ที่เราทำเรื่องนี้เพราะสถานการณ์การคุกคามสิทธิชาวบ้านยังมีให้เห็นอยู่ ซึ่งการที่จะทำเรื่องพื้นที่ปลอดภัย คงต้องคุยเรื่องพื้นที่ทางการเมือง คือ พื้นที่ของความรู้สิทธิปลอดภัย เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการรวมตัวเพื่อแสดงออก เพื่อจะพูด จะแสดงความคิดเห็น หรือจะปกป้องสามีมิตตามกรอบกฎหมาย เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านจำนวนไม่น้อยรู้สึกหวาดระแวง ที่จะพูด จะแสดงความคิดเห็น จะร้องเรียน เรียกร้องเกี่ยวกับการถูกคุกคามชาวบ้านยังรู้สึกไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐ ชาวบ้านยังกลัวเจ้าหน้าที่รัฐ คำถามคือ ทำไมชาวบ้านถึงกลัวแต่สิ่งที่เรากำลังไม่ได้รับความสนใจจากสาธารณะชนและสื่อเท่าทุกวันนี้ ”

“แม้กระทั่งกลุ่ม Perwani เองก็รู้สึกไม่ปลอดภัยในการทำงานเรารู้สึกอึดอัดกับการที่ต้องถูกติดตามจากฝ่ายความมั่นคง เจ้าหน้าที่รัฐมักจะมาร่วมกิจกรรมของเราเกือบทุกครั้ง บางทีก็ขอเข้ามามีบทบาทในกิจกรรม บางทีก็สั่งห้ามจัดกิจกรรมไปเลย”

“ทางกลุ่มเคยจัดเสวนาในชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าร่วมโดยไม่ได้รับเชิญ ซึ่งความหวาดระแวงของชาวบ้าน ถึงขนาดมีคำถามในวงเสวนาว่า กลับจากงานนี้เราจะโดนอะไรหรือไม่ แต่เจ้าหน้าที่ก็บอกว่ารับประกันความปลอดภัย ไม่นานอะไรแน่นอน ประเด็นก็คือ มีความรู้สึกเหล่านี้มีอยู่ เป็นความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยในการรวมกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมในชุมชน ทั้งๆที่เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้ผิดกฎหมายใดๆ”

Perwani เป็นองค์กรภาคประชาสังคมกลุ่มหนึ่งที่สนับสนุนให้ผู้หญิงชายแดน

ใต้ใต้มีส่วนร่วมในการทำงานส่งเสริมสันติภาพในพื้นที่ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างทักษะ พัฒนาความรู้ ปกป้องสิทธิมนุษยชนอีกทั้งต่อต้านการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ด้วยการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายและสร้างพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในทางมิชอบ โดยเครือข่ายอาสาสมัครสตรีนี้จะอยู่ครอบคลุมทั้ง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอสงขลา ประมาณ 90 คน ทั้งที่เป็นแกนนำชาวบ้าน ครู พยาบาล อุตสาหกรรม (ครูสอนศาสนาอิสลาม) ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้จะมีบทบาทในการช่วยประสานงานระดับชุมชน รับเรื่องร้องเรียน และบันทึกรายงานข้อเท็จจริง กรณีมีการละเมิดสิทธิ

หนึ่งในตัวอย่างกรณีล่าสุดที่กลุ่ม Perwani และนักสิทธิมนุษยชนติดตามอยู่ซึ่ง ฮูดา เล่าว่า กลุ่ม Perwani ได้รับการร้องเรียนจากชาวบ้านจำนวนไม่น้อยเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการใช้กฎหมายพิเศษ หรือพฤติกรรมเจ้าหน้าที่รัฐบางคนที่ทำให้รู้สึกถูกคุกคาม เช่นกรณีภรรยาของบุคคลที่เชื่อว่าเป็นผู้ต้องสงสัยคดีความมั่นคงรายหนึ่งซึ่งเธอรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ทหารบางคนในพื้นที่ อ.สุไหง-ปาตี

“เหตุการณ์ประมาณว่า ผู้หญิงคนหนึ่งที่สุไหง-ปาตี ต้องออกจากบ้านไปอยู่บ้านญาติที่อื่น เพราะเจ้าหน้าที่มาตามหาสามี แต่สามีไม่อยู่ ผู้หญิงอยู่กับลูก 2 คนเท่านั้น เจ้าหน้าที่เลยบอกว่า ถ้าไม่อย่างนั้นจะเอาตัวเธอไปแทน ทำให้ผู้หญิงคนนั้นไม่กล้าอยู่บ้าน ต้องไปอยู่บ้านญาติที่อื่น เมื่อ

เธอออกไปอยู่ที่บ้าน ก็มาทราบภายหลังว่า ขณะนั้นมีเจ้าหน้าที่เข้าไปอาศัยในบ้านของเธอ ซึ่งตอนนี้ยังไม่รู้ว่าเจ้าหน้าที่ออกไปหรือยัง”

“เรื่องนี้ชาวบ้านก็ต้องการความปลอดภัยจากทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ รวมไปถึงฝ่ายก่อการ เช่นกัน แต่กับเจ้าหน้าที่รัฐนั้นชาวบ้านเห็นหน้า เห็นตา เปิดตัวชัดเจน ชาวบ้านคิดว่าน่าจะเรียกร้องได้มากกว่าเพราะเจ้าหน้าที่มีบทบาทดูแล ค้ำครองชาวบ้าน”

ทั้งหมดนี้ พออธิบายให้เห็นชัดว่า พื้นที่ปลอดภัยในอีกคำอธิบายหนึ่งที่เป็นกระแสอยู่จริงในชุมชน คือ พื้นที่ปลอดภัยจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ ความมั่นคงบางคนในการบังคับใช้กฎหมาย พิเศษ และความปลอดภัยในการเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรมของตัวเองหรือสามี แต่ก็มักไม่ค่อยถูกพูดถึงในกระแสหรือพื้นที่สื่อ แม้กระทั่งในงานวิจัยล่าสุด เรื่อง “พื้นที่ปลอดภัยปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งเขียนโดย อาจารย์อาทิตย์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชาวิชาสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ก็ยังอธิบายเรื่องนี้ไว้ไม่มากนัก แต่อาจารย์อาทิตย์ ในฐานะผู้วิจัยก็ยอมรับว่า งานวิจัยดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์มากนัก ซึ่งคำว่าพื้นที่ปลอดภัยในความหมายข้างต้นมีความสำคัญที่ควรจะศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง หากมีโอกาสผู้วิจัยเองก็อยากศึกษาเพิ่มเติม

กระนั้นจึงเข้าใจได้ว่า คำอธิบายเรื่องพื้นที่ปลอดภัยนั้น ไม่ได้ผูกขาดความหมายเพียงแค่การยุติการสู้รบของคู่ขัดแย้งเท่านั้น แต่จะต้องมีการถกเถียง ขุดคุ้ยออก

มาให้มากกว่านี้ เพื่อให้คำอธิบายเรื่อง “พื้นที่ปลอดภัย” สอดคล้อง ครอบคลุม สภาพปัญหาอย่างแท้จริง ดังข้อค้นพบสำคัญของโครงการวิจัยซึ่งระบุในเอกสารโครงการว่า เรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัย คือเบื้องต้นแม้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะมีการรับรู้เชิงบวกต่อคำว่า “พื้นที่ปลอดภัย” กระนั้น แต่ละฝ่ายก็มีระดับมุมมองของความหมาย คุณค่า และนิยามเชิงปฏิบัติการที่แตกต่างกัน

อันเป็นเหตุผลสำคัญของความยากในการหาจุดร่วมและผลก้นพื้นที่ปลอดภัยในเชิงรูปธรรมได้อย่างประสบผลสำเร็จ โครงการวิจัยนี้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่า เมื่อพูดถึงคำว่า “พื้นที่ปลอดภัย” ความหมายในกระบวนทัศน์ของฝ่ายที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันออกเป็น 3 ตัวแบบ คือ 1) พื้นที่สาธารณะปลอดภัย 2) พื้นที่ปลอดภัยภายใต้โครงการประชารัฐร่วมใจและ 3) พื้นที่สันติ โดยที่แต่ละตัวแบบอาจมีจุดที่เหลื่อมซ้อนกันอยู่ แต่ต่างก็มีหลักคิด แนวปฏิบัติ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และสิ่งที่ต้องแลกอันเป็นแบบฉบับเฉพาะตนเองการครุ่นคิดและอภิปรายเกี่ยวกับตัวแบบเหล่านี้จะช่วยให้การพูด ถกเถียง และต่อสู้ต่อรองกันเรื่องพื้นที่ปลอดภัยมีความกระจ่างขึ้น

ดังนั้นสำหรับเรื่อง “พื้นที่ปลอดภัย” จำต้องมีสติ เข้าใจความต้องการภาคประชาชน ให้อบด้านยิ่งขึ้น ดีกว่าไปปิดท่อกองการเมืองของคู่ขัดแย้งโดยไม่รู้ตัว

ระบบนิเวศน์ป่าชายเลนของชาวชุมชนตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี หลังจากถูกผลักดันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ตามนโยบายเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของภาครัฐมาเป็นระยะหนึ่ง ชาวบ้านในพื้นที่ของชุมชนตำบลบางปู จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และขยับตัวไปตามสภาพการณ์ ที่خانรับกับการท่องเที่ยวไม่แตกต่างจากที่อื่นๆ พื้นถิ่นชุมชนบางปูมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีทั้ง ทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางโบราณสถาน และยังมีคามน่าสนใจในด้านอื่นๆ อีกด้วย จากการเดินทางเข้าสำรวจพื้นที่หลายครั้ง ผู้

เขียนเห็นว่าในพื้นที่แห่งนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจด้านอื่นๆ อีกหลายแง่มุม และอาจจะเป็นการต่อยอดให้กับชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ได้

นอกจากแหล่งเรียนรู้ป่าชายเลนแล้วในพื้นที่แห่งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจและน่าผลักดันให้เกิดการพัฒนาไปควบคู่กัน เพื่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะหลั่งไหลตามมา ความมีเสน่ห์ของสภาพความเป็นประชากร ชาวเล การตั้งถิ่นฐานอาศัย การเพิ่มขยายตัวของประชากร การดำเนินชีวิตที่ต้องปรับตัว รวมไปถึงการต่อสู้ของประชากรในชุมชนนั้น เป็นอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งต้องค้นร

ต่อสู้ท่ามกลางความขัดแย้งและสถานการณ์ไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี อยู่ติดทะเลอ่าวปัตตานี ประชากรในอำเภอยะหริ่งมีการเชื่อมต่อปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับประชากรอำเภอเมืองปัตตานีมาอย่างช้านาน สถานที่นี้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรมากมายมหาศาล และแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งที่เป็นเสปียงป้อนเข้าสู่ อำเภอเมืองปัตตานีมานานหลายชั่วอายุ

ทางด้านประวัติศาสตร์ มีร่องรอยอารยธรรมที่หลงเหลือมาจากโบราณจวบจนถึงปัจจุบัน ตามบันทึกการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส เล่าว่า บรรพบุรุษของพวกเขาอพยพถิ่นฐานมาจาก ปากน้ำ ตรังگانู ประเทศมาเลเซีย เดินทางมาด้วยเรือสำเภานขนาดใหญ่ ผู้ที่อพยพมานั้นมีหลายสาขาอาชีพ มีทั้งปราชญ์ผู้รู้ ชาวประมง พ่อค้าชั้นสูง และช่างไม้ที่มีฝีมือ และอื่นๆ สังเกตได้อย่างแรกจากพาหนะเครื่องมือสำคัญของชาวประมงพื้นบ้านที่นี้ พวกเขา มีเรือ หัวแหลม ซึ่งแตกต่างจากเรือในท้องที่อื่นในจังหวัดปัตตานีที่ส่ว น ไ ห ญ่ ่ จ ะ ใ ้ ใ น เรือกอและ

มีอะไรบ้างที่บางปู ซึ่งผู้เขียนได้มาพบและอยากนำเสนอ คือ การพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำคัญของปัตตานีกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน การสร้างมัสยิดใหม่เป็นจุดศูนย์รวมใจชุมชน ที่ยาวนานที่สุดในประเทศไทยที่ใช้เวลากว่า 28 ปี สุเหร่าเก่าหรือมัสยิดโบราณดั้งเดิมแห่งแรกมีอายุไม่ต่ำกว่า 200 ปี ซึ่งบอกถึงรากฐานชุมชนที่มีอารยธรรม

มาแต่โบราณ จากการสอบถามผู้อาวุโสในชุมชนตำบลบางปู กล่าวว่า บรรพบุรุษของชุมชนที่นี่มีการอพยพถิ่นฐานมาจากตรังگانู ประเทศมาเลเซีย ปรากฏเป็นหลักฐานที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือร่องรอยทางด้านสถาปัตยกรรมสุเหร่าเก่า และบ้านเก่าแก่ต่างๆมากมายที่กระจายอยู่ในชุมชน เป็นการสร้างรูปแบบสกุลช่าง ตรังگانู หรือการจัดการตนเองของชาวบ้านในชุมชน ด้วยการส่งเสริมจาก หน่วยงานพัฒนาชุมชนต่างๆ

จากการที่ได้ลงพื้นที่บางปูอยู่หลายครั้ง ได้พบกับคณะเครือข่ายกลุ่มพัฒนาชุมชนกลุ่มสตรีสหกรณ์ชุมชนหมู่ 2 ได้พัฒนาศักยภาพชีวิตของพวกเขาด้วยการตั้งกลุ่มและพัฒนาตนเองจัดการตนเองในด้านต่างๆ พัฒนาที่อยู่อาศัย ปรับปรุงชุมชนในด้านต่างๆด้วยการร่วมมือและการมาส่งเสริมของ หน่วยงาน/องค์กรพัฒนาชุมชน การจัดการและพัฒนาชุมชน ประกอบไปด้วยการพัฒนาระบบระบบสาธารณสุขโดย มีการสร้างทางเดิน จัดการเรื่องปรับปรุงทัศนียภาพ การจัดการขยะ อบรมจัดการด้านการเงิน ตั้งระบบธนาคารชุมชน มีสนามเด็กเล่น และโครงการสร้างบ้านมั่นคง 3 วันสร้าง 7 วันอยู่ ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและชาวบ้านในชุมชนสามารถมีรายได้เพียงพอให้กับตัวเอง

นางวะหะไฮ สุวรรณ ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาเมืองบางปู เล่าว่า

“ความเป็นอยู่ของชุมชนเมื่อก่อนนี้ที่นี่มีการทำมาหากินแบบตามมีตามเกิด ความเป็นอยู่แออัด ลักษณะสาธารณสุขไม่ดี เพราะชุมชนย้ายมาเป็นส่วนของขยายมา

จากชุมชนบางปูเก่า ชาวบ้านไม่มีที่ทางเป็นของตัวเอง ที่เราอยู่ ณ ตอนนี้เป็นที่ ผืนป่าชายเลนของกรมป่าไม้ อาชีพของชาวบ้านในชุมชนได้แก่ การประมงเรือเล็ก อาชีพเลี้ยงเลี้ยงปู กุ้ง ปลา เลี้ยงไก่ เป็ด แพะ อื่นๆ สภาพชาวบ้านเมื่อก่อนนี้อยู่แบบแออัด ไม่มีความรู้ในการพัฒนาเพื่อหาเลี้ยงชีพอย่างดีพอ 7 ชุมชน จากการที่พวกเราตั้งกลุ่มขึ้นมาเป็นกลุ่มทำงานเครือข่ายเพื่อพัฒนาชุมชน ในชื่อว่า เครือข่ายทำงานพัฒนาเมืองบางปู “

แบ่งการทำงานได้หลากหลาย โดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆที่ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มการจัดการเงินคินทุน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชน กลุ่มกองทุนความเสี่ยง กลุ่มสร้างเสริมรายได้สร้างอาชีพ กลุ่มสหกรณ์ชุมชน กลุ่มต่อเติมซ่อมแซมสร้างบ้านให้ผู้

ยากไร้ในชุมชน รวมไปถึงงานพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ทำจุดเรือ ทางเดินในชุมชน กลุ่มธนาคารขยะ มีสมาชิกทั้งหมดในพื้นที่ป่าชายเลน ตอนนี 387 คน เริ่มโครงการตั้งแต่ปี 2557 เริ่มทำงานกันมาเรื่อยๆ ปัจจุบัน เรามีอาคารอเนกประสงค์ มีทางเดินในชุมชน ทำการจัดการขยะ ชาวบ้านมีความรู้พัฒนาตัวเองมากขึ้น มีอาชีพ และสามารถจัดการการเรื่องลดหนี้สิน ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น กลุ่มของชุมชนมีการจัดการได้ดีมากๆ เช่นสามารถปลดหนี้บัตรเครดิตกับชาวบ้าน สามารถเลี้ยงลูก ส่งลูกเรียน ไม่ต้องไปยืมเงินหรือกู้เงินนอกระบบ เมื่อเรามีกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ภายในชุมชนเองมีการบริหารจัดการที่ดี ต่อไปหลังจากนี้ คาดหวังว่า จะเริ่มพัฒนาเพื่อกระจายรายได้ให้กับชาวบ้านมากขึ้น เป็นการขยายต่อของโครงการ เช่น ในขณะนี้ทางเรามี

ความต้องการแปรรูปสินค้าเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ แปลกๆ มี packing ที่สวยงามของที่ระลึกต่างๆ ในแบบแบรนด์ของตัวเองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังชุมชน

เมื่อจังหวัดผลักดันให้บางปูเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ชุมชนจะต้องได้รับความรู้ ที่ทันสมัย ทันยุค ทันเหตุการณ์ ต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับนโยบาย กระตุ้นเศรษฐกิจที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต” นางวะหะฮะ โซย สุวรรณ กล่าวต่อว่า ในอนาคต คิดว่าชุมชนบางปู จะเดินไปข้างหน้าได้ มีอาชีพมั่นคง พัฒนาบุคลากรให้ต่อยอดไปเรื่อยๆจนถึงรุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป ต้องคิดระยะยาว และหากมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ก็ จะยินดีอย่างมาก เพราะทางกลุ่มเอง กำลังมีสมาชิก ขยายเพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ การจัดการ เรื่องการเงิน เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีเล็กน้อย ที่จะขับเคลื่อนโครงการใหม่ๆที่ขยายตามมา เพราะแนวโน้มกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้นมา นามเครือข่ายพัฒนาชุมชนมีการขยายขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทุกคนเห็นผลจากการทำงาน จึงมองเห็นภาพและโอกาสอื่นๆตามมาด้วยทุกคนมองเห็นอนาคต และคิดวางแผนอะไรต่อมิอะไร เพื่อลูกหลานของพวกเขาอีกหลายๆด้าน เช่นด้านการศึกษาจะมีโอกาสให้ลูกหลานได้เรียนสูงขึ้น อาชีพที่มีรายได้มากขึ้น เป็นต้น

อีกโครงการหนึ่งที่น่าสนใจคือ โครงการสร้างสิ่งสาธารณูปโภค ภายในชุมชน เช่น ทำจอดเรือเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การสร้างบ้านเล็กเพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในนาม 3 วันสร้าง 7 วันอยู่

นาย มะอายือมิง สาและ รองประธานกลุ่มกลุ่มเครือข่ายพัฒนาเมืองบางปู หัวหน้าฝ่ายช่าง เล่าว่า “ ที่มาของโครงการคือ ชาวบ้านที่มาอยู่ในที่นี้ส่วนมากเป็นชุมชนที่ย้ายขยายมาจากที่เดิม เพราะที่เดิมชุมชนเริ่มขยาย แออัดจึงต้องขยาย ย้ายบ้านมาหาที่อยู่ใหม่และย้ายตามๆกันมาอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลนที่นี่ จึงเกิดเป็นชุมชนใหม่ เมื่อย้ายมาก็ปลูกบ้านแบบตามมีตามเกิดตามกำลังที่ตนเองมี ปลูกบ้านกันเองเหมือนกับสร้างได้ไม่มั่นคงมากนัก อยู่ไม่กี่ปีก็เริ่มทรุดโทรม ต้องซ่อมแซมเพราะชาวบ้านบริเวณป่าชายเลนต้องพบกับสภาวะแวดล้อมที่หนักหน่วงเช่น ลมทะเล มรสุม ในฤดูฝนก็ตกหนักมาก น้ำขึ้นน้ำลง บริเวณนี้จะมีน้ำท่วมขังมีน้ำเอ่อล้นตลิ่งอยู่เป็นประจำ เมื่อถึงเวลาช่วงฤดูหนาวฝนพวกชาวบ้านลำบากมากต้องเดินลุยน้ำ เด็กๆกลับจากโรงเรียนก็ต้องลุยน้ำเปียกปอน เด็กๆไม่มีที่วิ่งเล่น เกิดปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย เราจึงคิดถึงและมองไปที่การพัฒนา สร้างระบบทางเดิน ปรับทัศนียภาพ การปรับพื้นที่ ปรับดิน ถมดิน จัดการระบบประปา จัดการขยะ และที่น่าภูมิใจคือการสร้างบ้านและซ่อมแซมบ้านให้แก่วพวกเขา การสร้างบ้าน 3 วันสร้าง 7 วันอยู่ เราทำได้จริง และใช้งบประมาณถูกแสนถูก ชุมชนสามารถทำได้อยู่ในกำลังที่เหมาะสม สร้างความแปลกใจให้แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการทำงานในเพียงไม่ถึง 3 ปี เราเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมาก ชาวบ้านและชุมชนเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือเลย ครับ “

พวกเขาทำงานกันอย่างเอาจริงเอาจังการทำงานของพวกเขาดู นายมะอายือมิง กล่าวต่อว่า การสร้างบ้านหรือสาธารณูปโภคนี้

เป็นการประชุมร่วมกันก่อน และโชคดีที่คนในชุมชนเองมีพื้นฐานทางด้านงานช่าง มีช่างเฉพาะของเราเองตั้งเป็นกลุ่ม มีการปรึกษากับผู้รู้ ประเมินราคา มีวิศวกรอยู่ด้วย การสร้างบ้านของเราตั้งสโลแกนไว้ว่า 3 วันสร้าง 7 วันอยู่ สามารถทำได้จริง แต่ชาวบ้านต้องช่วยเหลือตัวเองได้ด้วย เช่นว่า เขาต้องการสร้างบ้านในราคา 1 แสน บาท กลุ่มสมทบช่วยเหลือในงบประมาณ 7 หมื่น บาท ฉะนั้นเจ้าของบ้านต้องช่วยตัวเองอีก 3 หมื่น บาท เค็ดอกตกลงกลุ่มก็จะสร้างเลย โดยมีการทำสัญญาในระบบสมาชิก และในเงิน 7 หมื่น บาทนี้เจ้าของบ้านต้องคืนเงิน 7 ร้อย บาทต่อเดือนโดยไม่เสียดอกเบี้ยเลย เพื่อนำเงินมาเข้าโครงการและไปต่อยอดช่วยเหลือคนอื่นต่อไป โครงการจึงเกิดขึ้นได้จริง เมื่อเราได้ตกลงสร้างบ้านแล้ว เราต้องเริ่มทำงานอย่างจริงจังให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน เราสร้างบ้านแบบพื้นฐาน แต่แข็งแรง เป็นบ้านขนาดเล็ก สร้างแบบง่ายๆให้ชาวบ้านได้อยู่ นอนได้สบาย มีหลังคาแข็งแรงกว่าเดิม สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัยและเป็นไปตามมาตรฐานที่วิศวกรออกแบบและรับรอง ส่วนท่าจอดเรือ อันนี้พิเศษหน่อย

ท่าเทียบเรือคล้ายกับเป็นท่าเทียบเรือสาธารณะ เพราะมีไว้รองรับการท่องเที่ยวและสำหรับสมาชิกที่มีเรือ มีการดูแลโดยสมาชิกเอง สร้างความสามานสามัคคีกันในชุมชน และทำให้ชาวบ้านเริ่มเห็นประโยชน์ร่วมกันและมองเห็นการต่อยอดไปอีกในอนาคต”

นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการของคนในชุมชน บางปู เพื่อเปิดประตูสู่การท่องเที่ยว ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น การรวมพลังกันของคนในชุมชน ที่มีการต่อยอดทางด้านอาชีพ มีการพัฒนาในด้านต่างๆไปพร้อมๆ กัน จึงเป็นการเติบโตของชุมชนที่เห็นพัฒนาการ และมีความหวังในอนาคต มีการปรับตัวที่สานรับกับความเจริญในด้านการท่องเที่ยว โดยรักษาไว้ซึ่งความเป็นชุมชนเสน่ห์ของบางปู การย่างก้าวอย่างช้าๆ เล็กๆของชุมชนแห่งนี้ น่าจะเป็นโมเดลการศึกษาและการพัฒนาที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง สามารถเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนสำหรับชายแดนใต้

หนังสือ “ นปีไม่กินหมาก “ ของอนุสรณ์ อุณโณ

โดย ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ

สัปดาห์ที่แล้วมีหนังสือเล่มที่ 3 ของสำนักพิมพ์ปัตตานี ฟอรัม ออกสู่สาธารณะ เป็นที่เรียบร้อย ชื่อ ของหนังสือเล่มนี้คือ “นปีไม่กินหมาก”

ครั้งแรกที่ได้เห็น ความสนใจของผม ตกไปอยู่กับชื่อของหนังสือเป็นอย่างมาก ชื่อ ซึ่งแฝงไว้ถึงการท้าทายทางความคิด ทำไมนปี จึงไม่กินหมาก? ทำไมต้องเป็นหมาก? และ ทำไมนปีต้องจำคู่กับหมาก? ทว่า เมื่อได้อ่าน แล้วจึงพบว่าเนื้อในของหนังสือเล่มนี้เป็นสิ่งที่ แทบไม่ได้มีหมากและนปีเป็นแกนหลักของ การเดินเรื่อง หัวใจสำคัญในหนังสือเล่มนี้คือ การอธิบายชีวิตสามัญชนชาวมลายูที่มีชีวิต อยู่ในสามจังหวัดภาคใต้ หมากและนปีเป็น เพียงอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะการณ์

ที่ยุ้งยากในการมีชีวิตของคนมลายู

ถามว่าหนังสือที่ว่าด้วยการศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้เล่มนี้ แตกต่างจากเล่มอื่นอย่างไร ผมพบความโดดเด่นสำคัญอยู่ 5 ประการด้วยกัน

ประการแรก ท่ามกลางอุตสาหกรรมหนังสือว่าด้วยสามจังหวัดภาคใต้ที่มีอยู่ล้นตลาดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หนังสือเล่มนี้ได้เลื่อนโฟกัสคำอธิบายจากความขัดแย้ง และความรุนแรงทางประวัติศาสตร์และการเมืองระหว่างมลายูกับรัฐไทย มาสู่การเมืองในชีวิตธรรมดาสามัญของคนมลายู เนื่องจากที่ผ่านมามีภาพของสามจังหวัดภาคใต้มักถูกระบายออกมาออกมาในลักษณะภาพที่ขัดแย้งกันอย่างล้นเกินไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สันติสุข-ความขัดแย้ง, พลเมืองที่ดีของรัฐ-ผู้ก่อการร้าย เราจึงรู้จักผู้คนในสามจังหวัดภาคใต้ผ่านภาพตัวแทนใหญ่ๆ เหล่านี้แทบทั้งนั้น งานเขียนน้อยชิ้นนักที่สนใจชีวิตประจำวันของคนมลายูและถ่ายทอดออกมาอย่างมีพลัง อนุสรณ์แสดงให้เห็นว่า ชีวิตประจำวันของผู้คนนี่แหละคือพื้นที่ทางการเมืองอย่างลึกซึ้งและยากที่จะเข้าใจได้ง่าย เรื่องพวกนี้จึงถูกเลือกที่จะมองข้าม และให้เอาคำใหญ่ๆ มาแปะป้ายตีตรากันไปอย่างง่าย

ประการที่สอง ในเชิงกายภาพ พรหมแดนความรู้ที่มีอยู่มากมายในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย โดยมากแล้วมักกระจุกตัวในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แบบพื้นที่ราบริมชายฝั่งทะเล อันเป็นพื้นที่ซึ่งกระแส

Islamization มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชนมลายูค่อนข้างมาก หนังสือเล่มนี้ชวนให้ผู้อ่านคิดต่างออกไป อนุสรณ์ได้เลือกบอกเล่าเรื่องราวของผู้คนในบริเวณเชิงเขาและติดกับลำน้ำสายใหญ่ที่ห่างออกไปจากชายทะเล ทั้งยังอธิบายว่า ท่ามกลางความรุนแรงนั้น คนในพื้นที่จำเป็นต้องต่อรองกับสิ่งที่ยากลำบากพอกันหรืออาจจะยากจนไม่สามารถอธิบายออกมาได้ นั่นคือ แรงปะทะระหว่างความเชื่อท้องถิ่นกับหลักการทางศาสนาอิสลามสำหรับ ชนมุสลิมทั่วไป คงทราบดีว่าความยุ่งยากในการจัดการกับสภาวะนั้นนั้นเป็นเช่นไร ความเชื่อท้องถิ่นผูกโยงถึงสายสัมพันธ์ที่เราร่วมกับคนกลุ่มอื่นๆ และสะท้อนซึ่งอัตลักษณ์อันหลากหลายของเราทั้งในเชิงท้องถิ่นและชาติพันธุ์ ทว่า อัตลักษณ์หรือตัวตนเหล่านั้นบ่อยครั้งก็มักไปด้วยกันไม่ได้กับหลักศรัทธาทางศาสนา ความยากเช่นนี้เป็นประเด็นที่ถกเถียงมานานในสังคมมุสลิมแต่ไม่มีใครทำการศึกษาย่างจริงจัง ทั้งยังถูกทำให้ให้เข้มข้นขึ้นในสถานการณ์ความรุนแรง อนุสรณ์ได้ศึกษาผ่านอะไร?

ประการที่สาม อนุสรณ์ศึกษาผ่านพิธีกรรม เนื่องจากพื้นที่ศึกษาของเขารับขึ้นชื่อในเรื่องของหมอทำพิธีกรรมตามความเชื่อท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าทรงหรือมะโย่ง ในภาพรวมของสามจังหวัดพื้นที่นี้น่าจะเป็นเสมือน “หัวใจท้องถิ่น” ที่คอยสูบฉีดให้อัตลักษณ์มลายูดำรงอยู่ร่วมกับหลักศรัทธาทางศาสนาได้อย่างลงตัว และนี่คือเหตุผลสำคัญซึ่งเราสามารถย้อนกลับไปยังชื่อ “นปีไม่กินหมาก” ได้ เนื่องจากข้อค้นพบของอนุสรณ์คือความ

พยายามยืนยันในความหลากหลายของความเป็นมุสลิมท่ามกลางหลักศรัทธาร่วมกันของศาสนาอิสลาม มุสลิมในทุกที่จึงมิมีใช้ภาพชีวิตแบบพิมพ์เขียวเหมือนมุสลิมตะวันออกกลาง หากมีสีสันในชีวิต มีความหลากหลาย และการพยายามสร้างบทสนทนาชีวิตต่อกันมากกว่าการนั่งเชื่อฟังอย่างเชื่องๆ สิ่งเหล่านี้ต่างหากที่เป็นแกนกลางในการทำความเข้าใจสังคมของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ความหลากหลายในสังคมมุสลิมเช่นนี้ต่างหากคือเอกภาพที่ควรจินตนาการถึง

ประการที่สี่ การเขียนงานชิ้นนี้ของอนุสรณ์เกิดขึ้นมาจากพื้นฐานการทำงานทางมานุษยวิทยา นั่นคือ งานชาติพันธุ์นิพนธ์ (Ethnography) งานประเภทนี้เป็นที่เข้าใจผิดกันเสมอว่าเป็นเพียงงานสนามหรืองานที่ปราศจากแนวคิดอะไรที่ลึกซึ้ง ทว่า อันที่จริง งานชาติพันธุ์นิพนธ์ที่ดีคือการซึมซับเอาแนวคิดทฤษฎีไปใช้ในสนามอย่างเข้มข้น แต่ถ่ายทอดออกมาในฐานะเรื่องเล่าที่เรียบง่าย หนังสือของอนุสรณ์เล่มนี้จึงสามารถอ่านได้สองระดับ ระดับแรกคือคือความเพลิดเพลินไปกับข้อมูลสารพัดที่ถูกเล่าออกมาอย่างไม่รู้จบ มีการเริ่มเรื่องที่ตื้นตื้น ทำทนาย และจบลงด้วยคำถามที่กระตุงเข้ามาในหัวสารพันระดับที่สองคือ อนุสรณ์ชวนแนวคิดเอาไว้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะการศึกษาพิธีกรรมอันเป็นหัวข้อคลาสสิกทางมานุษยวิทยา อนุสรณ์ได้สานต่อและพัฒนาแนวคิดนี้ไปสู่การถกเถียงร่วมสมัยได้ไกล ท่ามกลางการเล่าเรื่องที่ไม่ติดขัด จุดนี้เองที่จะทำให้หนังสือเล่มนี้ เป็นเสมือนคู่มือสำคัญของ

การศึกษาทางมานุษยวิทยาทั้งในกระบวนการงานสนาม, การมอง และวิธีการเล่าเรื่อง เพราะในปัจจุบัน “การเขียนวัฒนธรรม” คือส่วนหนึ่งของกระบวนการต่อสู้ทางวัฒนธรรม ปัญหาสำคัญคือ จะเขียนอย่างไรที่ยังคงความแสบยลทางความคิดและสามารถนำไปต่อสู้ทางวัฒนธรรมได้ต่างหาก

ประการสุดท้าย หนังสือเล่มนี้คือเล่มแรกๆ ที่พยายามอธิบายการเมืองเรื่องชีวิตของคนมลายู การมีชีวิตอยู่ของคนมลายูในฐานะคนที่มีความหวาดกลัว ความหวัง และการพยายามมีชีวิตต่อไปข้างหน้า สิ่งเหล่านี้ เมื่อมองข้ามพื้นเรื่องพิธีกรรม ความเชื่อและการมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความรุนแรงทางการเมืองไปแล้ว มันคือการเพียรค้นหาความเป็นคนของคนมลายู ความเป็นคนที่สามารถแสร้งร่วมกับคนต่างกลุ่ม ต่างศาสนา และต่างเชื้อชาติหรือภาษาออกไป

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบ ผมพบว่าสิ่งที่อนุสรณ์ต้องการจะบอกเล่าคือความเป็นคนของมุสลิม ไม่ใช่ความเป็นมุสลิมของคน สิ่งนี้เองมันจึงกลายเป็นการเมืองเรื่องชีวิตของคนมลายู ท่ามกลางการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมในสามจังหวัดภาคใต้ สิ่งสำคัญมากที่สุดการมองคนให้เป็นคน และเห็นถึงความเป็นคนอย่างเท่าเทียมกันเสียก่อน ก่อนที่เราจะตัดสินเขาว่าเป็นคนชาติไหนหรือนับถือศาสนาอะไร

無比ไม่กินหมากของอนุสรณ์ บอกกับผมแบบนี้

หมายเหตุ: สำหรับผู้สนใจ เราสามารถหาหนังสือเล่มนี้ได้ในร้านหนังสือทั่วไป แต่ผมอยากเชิญทุกท่านให้อุดหนุนสำนักพิมพ์เล็กๆ ในสามจังหวัดภาคใต้ อย่างปาตานี ฟอรัม สำนักพิมพ์นี้กำเนิดขึ้นด้วยเจตจำนงในการสื่อสารกับสาธารณะว่าด้วยความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดภาคใต้ โครงการจัดพิมพ์หนังสือจึงเกิดขึ้นผ่านการระดมทุนเป็นสำคัญเพื่อนำทุนดังกล่าวจัดพิมพ์หนังสือเล่มอื่นๆ ต่อไป ผู้สนใจสามารถติดต่อรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เพจ PATANIFORM.COM , www.pataniform.com และอีเมล editor.pataniform@gmail.com

“無比ไม่กินหมาก” ของอนุสรณ์ อุณโณ เผยแพร่ครั้งแรกในเว็บไซต์ประชาไท
<https://prachatai.com/journal/2016/12/69320>

ความตายของทูตริสเซีย : กระสุนแห่งความเจ็บปวด?

โดย เกร็ซอร์ ต่วนคี

เหตุการณ์การยิงนักการทูตริสเซีย ในกรุงอังการา ของนายเมวลูท แมรท อัลทิน ทาช (Mevlüt Mert Altıntaş) เรามุสลิมต้อง แสดงความเสียใจอย่างสุดซึ่ง เพราะนี่ไม่ใช่ หนทางของการหยุดสงครามซีเรีย และไม่ใช่ แนวทางอันสง่างาม การฆ่าคน ไม่สามารถ ช่วยเหลือเด็กในซีเรียได้

สำหรับมุสลิมแล้ว เราต้องไม่ สนับสนุนวิธีการใช้ความรุนแรงแบบนี้ เพราะ นักการทูต, นักบวช, พ่อค้า, ประชาชน เมื่อ เข้ามาอยู่ในสังคมที่มุสลิมเป็นส่วนใหญ่ พวก

เขาคือแขกผู้มีเกียรติ เราจำเป็นต้องปกป้อง และให้ความยุติธรรมกับพวกเขา

นั่นก็หมายรวมถึงนักการทูตริสเซียที่มา ปฏิบัติงานในกรุงอังการา เราต้องไม่ฉีก สัญญาแห่งการทูตและสัจจะระหว่างกัน เพราะนี่คือความสง่างามที่เราเคยมีใน ประวัติศาสตร์อิสลาม ท่านนบีมูฮัมมัด (ซ.ล.) เคยกล่าวไว้ว่า

“ผู้ใดที่เข่นฆ่าผู้ที่อยู่ภายใต้สนธิ สัญญา เขาจะไม่ได้รับกลิ่นอายของสวรรค์ ทั้งที่กลิ่นของสวรรค์นั้นสามารถสัมผัสได้แม้

จะอยู่ห่างออกไปเป็นระยะทางเท่ากับการเดินทางสี่สิบปีก็ตาม ” (บันทึกโดยบุคอรีย์ หะดีษเลขที่ 6914)

ประวัติศาสตร์อิสลามมีบทเรียน กำชับให้มุสลิมทุกคนปกป้องคนต่างศาสนา ที่อยู่ภายในสังคมอิสลามโดยถือว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นประชากรที่มีสิทธิและเสรีภาพ เช่นเดียวกับมุสลิมที่เป็นคนส่วนใหญ่ ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของพวกเขาเสมือนการให้การคุ้มครองแก่ชาวมุสลิมทุกประการ

สำหรับการการฆ่านักการชุตริสเซียครั้งนี้ เป็นการทำให้รัสเซียเข้มแข็งและชอบธรรมมากกว่าเดิม และจะทำให้ตุรกีและโลกมุสลิมเสียเกียรติ และทำให้สงครามยืดเยื้อและมีเงื่อนไขใหม่ๆขึ้นมา

ข้อสังเกตบางประการ ต่อการสังหารนักการชุตริสเซียครั้งนี้ คำถามสำคัญคือว่าทำไมต้องสังหารนักการชุตริสเซีย การเมืองเรื่องอำนาจในแผ่นดินซีเรีย มีหลายฝ่ายด้วยกันที่ปฏิบัติในนามของรัฐ ทั้งตุรกี อเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน รัสเซีย รัฐบาลซีเรีย ฯลฯ

สำหรับผู้ลงมือสังหารเขาคือคนหนุ่ม มีหน้าที่การทำงานที่ดี และหลังจากที่ลงมือสังหาร เข้าได้ตะโกนเป็นภาษาตุรกีข้อความที่ส่งออกมาคือ พุดถึงสงครามในซีเรีย เหี้ยอ เด็กๆ ที่สูญเสียชีวิต “ เราต้องไม่ลืมซีเรีย “ น้ำเสียงที่พุดออกไปด้วยความหนักแน่น แต่ข้อความของมันคือ ความเอาใจใส่ชีวิตของผู้คนในแผ่นดินซีเรีย...คำถามคือยังมีคนสามัญ คนเล็กคนน้อย และคนจำนวน

มาก ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ และทนไม่ได้กับสงคราม แล้วเราจะรับมือกันอย่างไร ?

สำหรับสังคมมุสลิมแล้วมันคือ กระสุนแห่งความเจ็บปวดและความอับอาย เราเจ็บปวดที่เราต้องอยู่กับวิธีการแห่งความรุนแรงที่กระทำในนามมุสลิมเสมอ และเราอับอายที่เราไม่สามารถปกป้อง รักษาชีวิตผู้คนภายใต้สนธิสัญญาได้ ตามที่ท่านนบีผู้มีอหฺมัด(ช.ล) ได้กล่าวและบอกเราทุกคนว่า

“ผู้ใดที่เฝ้าฆ่าผู้ที่อยู่ภายใต้สนธิสัญญา เขาจะไม่ได้รับกลิ่นอายของสวรรค์” (บันทึกโดยบุคอรีย์)

บันทึกการเดินทางแกะรอยความหมายของ พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี

โดย อาทิตย์ ทองอินทร์

The Asia Foundation

พื้นที่ปลอดภัยปาตานี/
จังหวัดชายแดนภาคใต้

ย้อนกลับไปราวครึ่งปีก่อน ผมได้ตัวเดินทางมาใบหนึ่งที่เรียกว่า “โครงการวิจัย” มันเป็นตัวเดินทางที่มีจุดหมายเพื่อแกะรอยความหมายอันแตกกระจายของคำว่า “พื้นที่ปลอดภัย” ในปาตานี ด้วยจุดเริ่มต้นของการตระหนักถึงว่า ประเด็นนี้เป็นเป้าหมาย (?) ที่เกือบทุกคนต้องการเดินทางไปดื่มด่ำบรรยากาศ แต่กระนั้น ความหมายของ “พื้นที่ปลอดภัย” ในท่าทีของหลายคนนั้นกลับเห็นทางไปกันคนละทิศ

การเดินทางของผมมิได้หมายมุ่ง

รวบรวม แล้วสังเคราะห์ลดทอนให้ทุกคนเห็นพื้นที่ปลอดภัยแบบเดียวและเกาะเกี่ยวยึดรั้งกันไว้เป็นก้อนเพื่อเดินไปในทิศเดียวกัน อันคงให้ภาพเหมือนผู้โดยสารรถไฟในอินเดียอย่างน่าพิลึก หากแต่ผมออกเดินทางเพื่อคลี่และสะท้อนความแตกกระจายเหล่านั้นให้ชัดเจนถึงความต่าง และเหตุผลที่มาของความต่าง ซึ่งเมื่อการเดินทางของผมสิ้นสุดลง ผมพบว่านอกจากเจตความหมายของพื้นที่ปลอดภัยมีอยู่อย่างหลากหลายแล้ว ประเด็นสะท้อนอีกเรื่องจากหลายฝ่ายคือ “ความกังวล” และ “ไม่พอใจ” ที่ในเมื่อ “พื้นที่ปลอดภัย”

เป็นของควรรค่าต่อทุกๆ ชีวิต แต่การขับ เคลื่อนเรื่องอันเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็น ความตาย กลับเป็นไปด้วยกระบวนการเร่งรีบ รวดรัด ปิดลับเฉพาะคนไม่กี่กลุ่ม

บันทึกเล่มนี้จึงถูกเขียนขึ้นในรูปแบบที่ปกเกตุบึกรายงานผลวิจัย ที่สะท้อน 2 อย่าง คือ ความหมายอันหลากหลายและความกังวลของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับปลายทาง ประเด็นนี้ ในเบื้องต้นผมพบว่า ความหมายของพื้นที่ปลอดภัยในสายตาของผู้คนเหล่านั้นแตกต่างกันในอย่างน้อย 3 เจตความหมาย แต่ทั้ง 3 เจตนั้นกลับดูเหมือนจะไม่ สอดคล้องกับความหมายของ “พื้นที่ ปลอดภัย” ซึ่งกำลังพูดคุยกันอยู่ที่มาเลเซีย ด้วยกลุ่มหลัง (ปาร์ตี้เอ-ปาร์ตี้บี) มีแนวโน้มที่จะมองมันในฐานะ “เครื่องมือทดสอบ” ความเชื่อมั่น และทดสอบ Command & Control ของปาร์ตี้บีที่กำลังคุยอยู่ นั่นคือ มา รราปาดานี เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อจะหา ทางไปต่อใน ข้อที่ลึกซึ้งมากขึ้น ของ กระบวนการพูดคุย เช่น TOR หรือประเด็นคุ ยอื่นๆ

สิ่งที่บันทึกนี้ทำ เปรียบเสมือนการ เดินแทรกเข้าไปรบกวน (disrupt) ตรงกลาง ระหว่างปาร์ตี้เอกับบีที่มาเลเซีย แล้วเอ่ยว่า “ขอโทษนะ ผมขอคุยอะไรด้วยหน่อย” เพื่อ ที่จะสื่อสารให้ทั้งคู่ตระหนักว่า หากพวกเขา จะจัดขบวนรถไฟที่พาทุกคนมุ่งหน้าไปสู่ พื้นที่ปลอดภัยแล้ว “ทุกคน” ในที่นี้จะต้องมี ส่วนออกแบกระบวนการตั้งแต่เริ่มก้าวเท้า เข้าสู่ซานซาลา ไปจนถึงสถานีปลายทาง แต่ ถ้าหากปาร์ตี้เอและบีที่คุยกันอยู่ ไม่อาจ ยอมรับข้อเสนอนี้ได้ ด้วยเห็นว่า “ผู้โดยสาร มิใช่ขบวนรถหรือเจ้าหน้าที่การรถไฟ” ทั้งคู่

ก็ควรนำเอาความคิดและความกังวลของ ผู้คนที่เกี่ยวข้องมาร่วมส่วนอยู่ในการ พิจารณาพูดคุยกันด้วย

ผมไม่ได้กล่าวอ้างว่า การเดินทาง ของผมเข้มข้นถึงขนาดเคาะประตูบ้านขอ ข้อมูลได้ครบสมบูรณ์ จนกระทั่งสามารถ กล่าวอ้างสถาปนาตัวขึ้น “พูดแทน” คนปาดานีทั้งหมด ซึ่งเรื่องนี้ย่อมเป็นไปได้ทั้งใน ทางทฤษฎีและปฏิบัติ และหากทำเช่นนั้น ก็ จะกลายเป็นการครอบงำชุดใหม่เสียเอง ผม ใช้วิธีเดินเข้าพบ 6 กลุ่มภาคส่วนหลัก คือ (1) กลุ่มคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) (2) นักการเมืองชายแดนใต้ (3) ภาคประชาสังคมชายแดนใต้ (4) กำนัน- ผู้ใหญ่บ้านชายแดนใต้ (5) เจ้าหน้าที่กอง อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 และ (6) กลุ่มไทยพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ ซึ่ง หวังว่าเสียงสะท้อนจากกลุ่มเหล่านี้จะหมุน เริ่มบทสนทนาในเรื่องนี้ให้เดินต่อและเพื่อ ให้การพูดถึงพื้นที่ปลอดภัยมีคนปาดานีร่วม ส่วนอยู่ในการสนทนา รวมทั้งสันคลอนการ มุขมิบพูดคุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัยในเนื้อหาที่ ไม่สอดคล้องกับความหมายของ... [*]

เนื้อหาของบันทึกเล่มนี้คลี่คลายให้ เห็นอย่างน้อย 3 รูปแบบของการให้ความ หมายเกี่ยวกับพื้นที่ปลอดภัยจากผู้ที่ผมไป พบเจอมา แต่ขณะเดียวกัน ก็มีเรื่องที่ต้อง ครุ่นคิดควบคู่ไปด้วยอีก 2 เรื่อง ผมได้ เรียงลำดับของบทสนทนาเหล่านั้นในบันทึก เล่มนี้ ดังนี้

1. เงื่อนไขเบื้องต้น (precondition) ก่อนการทำพื้นที่ปลอดภัย คือ ความ

เข้าใจต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ การนิยามพื้นที่ปาตานี/ จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ชัดเจนว่าเป็น “พื้นที่สงคราม” หรือ “พื้นที่ขัดแย้ง” การรับฟังผลก่อดันตามเสียงสะท้อนของคนตัวเล็กตัวน้อยในระดับชุมชน บนหลักการสำคัญคือ ต้องให้คนในพื้นที่ได้ คิดออกแบบของเขาเอง และการประเมิน บทบาทของ “ปาร์ตี้แฟง” (ภัยแทรกซ้อน)

2. ตัวแบบที่ 1 พื้นที่สาธารณะปลอดภัย เป็นตัวแบบที่ถูกผลักดันมากจาก คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) เพื่อกันเอาการดำเนินชีวิตพลเรือนทั่วไป ออกจากการเป็นเป้าของความรุนแรง ซึ่ง ‘พื้นที่สาธารณะ’ ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ที่ ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวัน เพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยก่อดันเรียกร้องผู้ ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายยุติการก่อเหตุเหตุ ความรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่ สาธารณะ พร้อมกับส่งเสริมให้ชุมชนเป็น กลไกหลักของการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ สาธารณะแทนหน่วยงานความมั่นคงของรัฐ อันเป็นคู่ขัดแย้งและเป้าหมายของการโจมตี โดยตรง กระนั้น ตัวแบบนี้ก็มีอุปสรรคสำคัญ คือ เป็นการสร้างอำนาจต่อรองและท้าทาย กับคู่ขัดแย้ง รวมทั้งความขาดแคลน ทรัพยากรสำหรับรักษาความปลอดภัย อุปสรรคข้อหลังนี้โยงมาสู่สิ่งที่ต้องแลกคือ อาจทำให้ชุมชนตกอยู่ในสภาวะการณ์ต้องพึ่ง พิงการสนับสนุนและการเป็นที่เลียดจากรัฐ จึงหลีกเลี่ยงได้ยากที่จะถูกมองเป็นฝ่ายเดียว กับรัฐ หรือกระทั่งเป็นเครื่องมือของรัฐ ข้อวิพากษ์หลักเป็นเรื่องที่ว่า ข้อเสนอนี้เป็น เพียงความพยายามทำให้บางพื้นที่ปลอดภัย

จากภัยรุนแรงทางกายภาพ แต่ขาดมิติของ การจัดการรากเหง้าปัญหาที่ขับเคลื่อนจิตใจ ให้คนใช้ความรุนแรง ขณะเดียวกัน การ ประกาศพื้นที่สาธารณะใดเป็นพื้นที่ ปลอดภัยก็อาจเป็นเสมือนชนวนที่ตกเป็น เป้าของความรุนแรงยิ่งกว่าเดิม เป็นการ เข้าไปสร้างอำนาจต่อรองต่อคู่ขัดแย้ง

3. ตัวแบบที่ 2 พื้นที่ปลอดภัย ภายใต้โครงการประชารัฐร่วมใจ เป็นตัว แบบที่ถูกผลักดันไปแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม 2558 โดยภาครัฐ ตัวแบบนี้เป็นผลสืบ เนื่องจากการประเมินสภาพการณ์ของรัฐว่า ในระยะปัจจุบัน รัฐกับภาคประชาชนมีขีด อำนาจมาก ในขณะที่ฝ่ายผู้คิดต่างจากรัฐมี อำนาจน้อยลง จึงเป็นช่วงเวลาเหมาะสมต่อ การรुकืบ โดยให้ชุมชนเป็นผู้เล่นหลัก พื้นที่ ปลอดภัยในตัวแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งภายใต้ โครงการประชารัฐร่วมใจสร้างอำเภอสันติสุข โดยกำหนดให้ศูนย์ปฏิบัติการอำเภอ ที่มีนาย อำเภอเป็นหัวหน้าศูนย์ เป็นศูนย์กลางการ ทำงานในระดับพื้นที่ มุ่งดำเนินงาน 3 ด้าน หลัก คือ งานสร้างพื้นที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน งานการเมือง และงานพัฒนา อุปสรรคสำคัญ ของตัวแบบนี้คือ ความเป็นไปได้ที่ชุมชนอาจ ไม่ให้ความร่วมมือด้วยเหตุผลหรือความ กังวลต่างๆ และความเสี่ยงต่อการสร้าง เงื่อนไขใหม่เพิ่มขึ้นในระดับชุมชน ความ เสี่ยงที่ต้องแลกคือ ตัวแบบนี้จะพาร์ตี้ไปยืน อยู่ ณ จุดของการถูกทดสอบความจริงใจ อย่างหนักหน่วงเข้มข้น และถูกตีความไม่ ยากว่าเป็นการร่วมมือ 2 ฝ่าย คือ รัฐกับภาค ประชาชน เพื่อรुकืบก่อดันฝ่ายของผู้เห็น ต่างๆ อันอาจทำให้ความรุนแรงกระจายตัว ลงสู่ระดับชุมชนมากขึ้น คู่ขนานไปกับความ

เป็นไปได้ที่พลเรือนจะเข้าถึงอาวุธมากขึ้น

ผู้ผ่านพบในการเดินทางของผมหลายท่านแสดงความกังวลอย่างมาก โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการรักษาความปลอดภัยโดยกลไกของชุมชนตามตัวแบบนี้ ซึ่งหากรัฐทำการเสริมขวัญกำลังใจในหมู่บ้าน โดยเพิ่มศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้เห็นต่างที่ใช้ความรุนแรงก็ต้องเพิ่มศักยภาพระดับปฏิบัติการตามไปด้วยเป็นเรื่องปกติ จึงมีแนวโน้มที่จะปรากฏพลเรือนติดอาวุธมากขึ้น หรือพูดอีกแบบคือ พลเรือนจะถูกเปลี่ยนสภาพเป็นพลรบ เพิ่มขึ้น อันสุ่มเสี่ยงต่อการทำให้เกิดคู่อริกันในชุมชนมากขึ้น ขณะเดียวกัน หลายวงสนทนาสะท้อนตรงกันว่า จุดอ่อนหลักของตัวแบบนี้คือ “มีความเป็นตัวแบบของรัฐมากเกินไป” รัฐแสดงบทบาทขึ้นมามากเกินไป และอาจกระทบต่อการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อันเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนตามตัวแบบนี้ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเป็นสะพานเชื่อมระหว่างรัฐกับชาวบ้านด้วย

4. ตัวแบบที่ 3 พื้นที่สันติ เป็นตัวแบบที่สะท้อนความเห็นค่อนข้างมากจากภาคประชาสังคม ตัวแบบนี้ให้น้ำหนักกับคุณลักษณะนามธรรมของพื้นที่ปลอดภัย เช่น การรับประกันคุณค่าสิทธิมนุษยชน การเปิดกว้างและผนวกรวม (openness & inclusion) การทำงานหลายฝ่าย (multilateral) ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญร่วมส่วนอยู่ในคำดังกล่าว พร้อมกับยอมรับให้ความขัดแย้งยังคงสามารถดำเนินได้ต่อไป แต่ภายใต้กฎเกณฑ์กติกาบางอย่าง และไม่เพียงมุ่งจำกัดความรุนแรงต่อสถานที่และตัวบุคคลเท่านั้น หากแต่มุ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการก

ระบวนการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี พร้อมกับมุ่งหวังที่จะเพิ่มอำนาจ (empowerment) ให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งรุนแรง บนหลักคิดสำคัญคือ เราไม่อาจมี Safety zone หากไม่รับประกัน Safety voice

หลักการเหล่านี้ถูกแปลงไปสู่การกำหนดพื้นที่จริงผ่านการที่ชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานที่เป็นกลางกำหนดพื้นที่สันติขึ้นมาในชุมชนนั้น และตั้งคณะทำงาน 3 ฝ่ายประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐ ภาคประชาชน และกลุ่มผู้คิดต่างจากรัฐ ทำหน้าที่ติดตามสถานการณ์ ควบคุมกำกับการดำเนินงาน 3 เรื่องหลัก คือ ควบคุมกำกับการเคลื่อนไหวของบรรดากลุ่มที่ติดอาวุธ ส่งเสริมการพูดคุยสานเสวนา และสนับสนุนการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ

หลายท่านที่ปรากฏอยู่ในบันทึกเล่มนี้ สนับสนุนตัวแบบพื้นที่สันติอย่างมาก ด้วยเหตุที่เป็นตัวแบบอันมุ่งจัดการรากเหง้าของความรุนแรง โดยเฉพาะในเรื่องความเป็นธรรมและสัดส่วนอำนาจที่ไม่สมดุลระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น พร้อมกับเป็นพื้นที่ที่เน้นความเปิดกว้างและชุมชนเป็นเจ้าของ อย่างไรก็ตาม ข้อกังวลสำคัญต่อตัวแบบนี้คือแนวทางปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะในเรื่องของการหาหน่วยงานที่เป็นกลาง ซึ่งทุกวงสนทนายอมรับว่า “ความเป็นกลาง” ไม่มีอยู่จริง ทว่าแต่ละวงก็ให้ข้อเสนอเพื่ออุดช่องโหว่แตกต่างกันไป เช่น ให้สร้าง “คณะกรรมการ/คณะทำงานร่วม” ที่ประกอบไปด้วยตัวแทนหรือเป็นผู้เห็นใจสนับสนุนฝ่ายต่างๆ หรือการกรอรูปในลักษณะ “พื้นที่กลาง” ขึ้นมาในชุมชนเป็นต้น ส่วนการออกแบบกลไกนั้นจำเป็นต้องยึด

สูตรความร่วมมือสามฝ่ายระหว่างรัฐ-ผู้เห็นต่าง-ภาคประชาสังคมและประชาชน หรือสรุปเป็นสมการว่า “A+B+C” โดยรายละเอียดขึ้นอยู่กับชุมชนแต่ละแห่งที่จะต้องมีสิทธิอำนาจเป็นคนคิดเกี่ยวกับรูปแบบพื้นที่ปลอดภัยที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของตนเอง

กระนั้น ตัวแบบนี้ประชาชนต้องเป็นผู้ริเริ่มผลักดันเอง ทำให้ชุมชนที่ประกาศเป็นพื้นที่สันติจะกลายเป็นเป้าของคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายโดยตัวเองทันที ซึ่งคนไทยพุทธท่านหนึ่งเสนอขั้นตอนกระบวนการผลักดันด้วยการนิยามว่า พื้นที่สันติ คือ พื้นที่สันติธรรมชาติ หมายถึง ให้อภัยกัน เป็นไปตามบริบทของสังคมเรา แบบค่อยๆ ปรับเปลี่ยนเหมือนน้ำซึมบ่อทราย และใช้ชีวิตธรรมชาติของมนุษย์เป็นตัวตั้ง

5. เรื่องที่ควรถูกพูดถึงมากกว่า “พื้นที่ปลอดภัย” ผู้ร่วมทางกับผมหลายท่านในบันทึกเล่มนี้ โดยเฉพาะจากวงของภาคประชาสังคมเห็นว่า “พื้นที่ไม่ปลอดภัย” เป็นอาการปลายเหตุ และ “ความไม่ปลอดภัย” ในพื้นที่นั้นอยู่กับสาเหตุรากเหง้าหลายประการในทางการเมือง การพูดถึงและเร่งรัดผลักดันการสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” โดยไม่ได้จัดการกับรากเหง้าของปัญหาความรุนแรง จึงเป็นเสมือนความพยายามเพียงแค่บำบัดอาการของโรค หรือเป็นการรักษาตามอาการไปพลางเท่านั้น อาจหยุดปฏิบัติการก่อเหตุรุนแรงไปได้สักพัก เช่น 5 ปี หรือ 10 ปี แต่ในเมื่อรากของปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข ความรุนแรงก็อาจเกิดระลอกใหม่ขึ้นอีก ขณะที่บางท่านกังวลว่าการที่สังคมสนใจเรื่องพื้นที่ปลอดภัยกันอยู่

อาจสะท้อนแนวโน้มที่บีบให้คนเคลื่อนไหวและคนในพื้นที่พูดในเรื่องที่ “หดแคบ” ลงไปเรื่อยๆ จนทำให้ปัญหาใหญ่ และเรื่องอันเป็นใจกลางของความขัดแย้ง เป็นสิ่งที่ไม่ถูกพูดถึงอีกต่อไป

...
ผมนำเสนอบันทึกฉบับเต็มไว้ในรูปของลิงก์สำหรับดาวน์โหลดในเว็บไซต์ปาตานีฟอรัมด้วยแล้ว ตัวแบบเชิงปฏิบัติตามขบนิมของงานวิจัยเสนอหน่วยราชการแต่อย่างใด หากแต่มุ่งสั่นคลอนความมั่นใจที่อาจจะมากเกินไปของผู้ใดก็ตามที่กำลังพูดแทน/ พูดในนามประชาชนในพื้นที่ปาตานี/ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมกับสะท้อนให้เห็นบทสนทนาอันรุ่มรวยไปด้วยความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ไม่มีส่วนตัดสินใจ เพื่อคาดหวังกว่ การหารือและตัดสินใจจัดทำพื้นที่ปลอดภัยในรูปแบบใดก็ตามจะเป็นไปโดยเริ่มต้นครุ่นคิดพิจารณาความกังวลต้องการของผู้คนเหล่านั้นก่อนเป็นลำดับแรก ที่สำคัญคือ สำหรับพื้นที่ปลอดภัยแล้ว จำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้มี “safety voice ก่อน หรือ พร้อมกับ safety zone” เพราะในเมื่อ “พื้นที่ไม่ปลอดภัย” พันอยู่กับรากสาเหตุปัญหาทางการเมือง ดังนั้นแล้ว หากพื้นที่ทางการเมืองยังไม่เปิด พื้นที่ปลอดภัยก็อาจมี

ข้อความขยาย:
* คนปาตานีผู้ถูกกล่าวอ้างกระทำการแทนและมักเป็นเพียง footnote สำหรับการอ้างอิงของคู่ขัดแย้ง
รวมทั้งนักอุตสาหกรรมความมั่นคง นักธุรกิจวิชาการ ฯลฯ มาโดยตลอด

หากจะเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง 5 เรื่องสำคัญสำหรับภาคประชาสังคม ของบรรณาธิการปาตานีฟอรัม

ตลอดระยะเวลาการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคม เพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งในปาตานี/ชายแดนใต้ นับจากปี 47 เป็นต้นมา โดยอีกไม่กี่สัปดาห์ก็จะเข้าสู่ปีที่ 13 โฟไต้นั้นแม้จะยังไม่นำไปสู่สถานการณ์ที่ดีขึ้นแต่ก็ต้องยอมรับว่า การขับเคลื่อนงานของภาคประชาสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติเช่นกัน อาทิ ศักยภาพที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนคนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการทำงานมากขึ้น ประเด็นที่ไม่เคยถูกพูดถึงถูกหยิบยกมาถกเถียงและเป็นประเด็นในการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตามหากมองย้อนกลับดูบทเรียนการทำงานและมองไปถึงยุทธศาสตร์ข้างหน้าของการขับเคลื่อนเพื่อคลี่คลายปัญหาในพื้นที่ที่มีประเด็นให้ได้แลกเปลี่ยนกันไม่น้อย โดยไม่นานมานี้ก็มีวงพูดคุยของภาคประชาสังคมซึ่งทำงานประเด็นต่างๆไม่ว่าประเด็นเด็ก ผู้หญิง สื่อ และการพัฒนา โดยมีปาตานีฟอรัม เป็นเจ้าภาพเปิดพื้นที่ในการคุยซึ่งการพูดคุยครั้งนี้มีเนื้อหาหลากหลายประเด็นสำคัญที่เป็นประโยชน์น่าจะนำมาเผยแพร่เพื่อความเข้าใจของคนทำงานประชาสังคมปาตานี/ชายแดนใต้

ประเด็นที่หนึ่ง “ตกผลึก” ร่วมในปัญหารากเหง้า

ท่ามกลางสถานการณ์ที่มีพลวัตความขัดแย้งค่อนข้างสูงและมีปัจจัยที่ซับซ้อนมากมายนั้น หากมีแง่มุมที่ภาคประชาสังคมจะต้องหันกลับมาทบทวนวิเคราะห์และทำความเข้าใจกันอย่างต่อเนื่อง คือ สถานการณ์ความขัดแย้งที่มีพลวัตนั้นยังคงเชื่อมโยงกับรากเหง้าของปัญหาซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางการเมือง ทั้งนี้การทบทวนวิเคราะห์นั้นเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจกับความคิดของกลุ่มเป้าหมายที่ทำงาน ภาครัฐและกลุ่มขบวนการBRN ซึ่งมีผลต่อการทำยุทธศาสตร์ของภาคประชาสังคมอันสอดคล้องต่อสภาพปัญหาอย่างแท้จริงแต่ที่ผ่านมามีภาคประชาสังคม

ชายแดนได้มักยึดติดอยู่กับประเด็นปัญหาเฉพาะหน้าและแนวนโยบายของภาครัฐ จนทำให้ปัญหารากเหง้าจึงยังคงถูกชุกเอาไว้หรือไม่ได้ขยับไม่ไหนไกล

ประเด็นที่สอง “ทบทวน” การทำงานข้ามกลุ่มที่แตกต่าง

การทบทวนท่าทีของภาคประชาสังคมต่อการทำงานกับกลุ่มความคิดที่แตกต่างหลากหลายนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดมุมมอง ความคิด ความร่วมมือ และการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ แต่ที่ผ่านมามีการยึดมั่นถือมั่นในกรอบคิดของตัวเองมากเกินไป ทำให้พื้นที่ร่วมเพื่อสร้างอำนาจต่อรองต่อคู่ขัดแย้งคือภาครัฐและฝ่ายขบวนการน้อยลงไปด้วย ทั้งนี้อาจต้องกลับไปดูเรื่องของการตกลีกร่วมในปัญหารากเหง้าซึ่งภาคประชาสังคมแต่ละกลุ่มนั้นมองกันอย่างไร ซึ่งการตกลีกร่วมนั้น จะทำให้ลดกำแพงในการทำงานข้ามกลุ่มกันได้แม้วิธีการทำงานจะแตกต่างกันก็ตาม

ประเด็นที่สาม “ชัดเจน” ในมุมมองและท่าทีว่าด้วย “ความเป็นกลาง”

การนิยามบทบาทและหลักการของภาคประชาสังคมในสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ปาตานี/ชายแดนใต้ นั้น ภาคประชาสังคมเองต่างก็เข้าใจและเชื่อในการนิยามหลักการ แตกต่างกัน แต่หลักการว่าด้วย “ความเป็นกลาง” นั้นเป็นหลักใหญ่ที่ถกเถียงกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะท่าทีที่เป็นกลางของภาคประชาสังคมที่อยู่ระหว่าง

คู่ขัดแย้งคือภาครัฐและฝ่ายขบวนการ ซึ่งเป็นนัยยะของเรื่องท่าทีที่ต้องแสดงออกมาให้ชัดเจน แม้นในเชิงความคิดจะมีความเอนเอียงกับอุดมการณ์แนวคิดอย่างไรก็ตาม

ขณะเดียวกันก็มักจะมีการเรียกร้องความเป็นกลางระหว่างพลเมืองที่ได้รับผลกระทบกับภาครัฐ ซึ่งโดยนัยยะนี้เป็นเรื่องที่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปมาก เพราะโดยเนื้อแท้ของภาคประชาสังคมแล้ว เป็นการทำงานที่เอนอึงกับภาคพลเมืองที่ได้รับผลกระทบเป็นประการสำคัญ ภาคประชาสังคมคือกลไกหนุนเสริมอำนาจหนึ่งของพลเมืองที่สามารถต่อรองกับภาครัฐและกลุ่มขบวนการได้ จึงไม่สมเหตุสมผลที่จะให้ภาคประชาสังคมต้องเลือกระหว่างพลเมืองกับคู่ขัดแย้งซึ่งหมายถึงภาครัฐและกลุ่มขบวนการ

ประเด็นที่สี่ “คั่นหา” ความเชื่อมโยงกับภาคพลเมืองชายแดนใต้

สถานการณ์การเมืองไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่จำกัดพื้นที่ทางการเมืองของภาคพลเมืองโดยรวมของประเทศ ขณะที่สถานการณ์ในพื้นที่ปาตานี/ชายแดนใต้ ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการคลี่คลายความขัดแย้ง คือการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของภาครัฐเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาที่ตอบโจทยความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง แต่ด้วยพื้นที่ทางการเมืองที่โดนจำกัดจึงทำให้การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่กำหนดโดยพลเมืองเองจึงอีหลักอีเหลือ ไปไม่สุดถึงการแก้ไขปัญหอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ที่ผ่านมาคนทำงานประชาสังคมพยายามจะมีบทบาทในการเชื่อมการมีส่วนร่วมแต่การกำหนดท่าทีของภาคประชาสังคมเองกับคู่ขัดแย้งก็ทำให้มีเส้นแบ่งระหว่างภาคพลเมืองในพื้นที่ท่ามกลางบรรยากาศของความหวาดระแวงที่เป็นทุนเดิมจึงทำให้การเชื่อมประสานกันไม่ได้เป็นไปโดยความรู้สึกนึกคิดร่วมอย่างแท้จริง ดังนั้นภาคประชาสังคมจึงต้องค้นหาแนวทางการทำงานเชื่อมโยงกับภาคพลเมืองโดยอาจจะเริ่มต้นด้วยการกำหนดท่าทีที่ใกล้ภาคพลเมืองไปพร้อมกับสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างกัน

ประเด็นที่ห้า “ยกระดับ” การสื่อสารสาธารณะ

กว่าทศวรรษของความขัดแย้งในพื้นที่ปาตานี/ชายแดนใต้มีองค์ความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริงมากมาย มากมายให้ได้ศึกษาทำความเข้าใจซึ่งการเข้าใจปัญหานั้นเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ หรืออย่างน้อยที่สุดก็จะไม่นำไปสู่การตอกย้ำให้ปัญหาซ้ำ แต่ที่ผ่านมาก็ต้องภาคประชาสังคมที่หมายรวมไปถึงกลุ่มวิชาการเองก็ไม่ได้มีการจัดการสิ่งเหล่านี้ให้เป็นระบบ มีความเชื่อมโยงข้อมูลอย่างรอบด้านเท่าที่ควรจนมาช่วงระยะที่เข้าใจได้ว่า 4-5 ปีให้หลังเริ่มมีความพยายามตระหนักในเรื่องเหล่านี้ แต่ถึงกระนั้นก็ความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริงเหล่านั้น ก็ถูกจัดการให้เข้าใจต่อกลุ่มเฉพาะขณะที่สถานการณ์ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อเรื้อรังในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อภาคพลเมืองในพื้นที่เท่านั้นแต่กำลังขยายผลกระทบไปทั่วประเทศ

โดยเฉพาะผลกระทบต่อการจัดการความสัมพันธ์ของผู้คนที่ต่างหลังไหลไปมาหาสู่ ไม่ได้หยุดนิ่งในแบบวิถีของโลกสมัยใหม่ ขณะที่การเกิดขึ้นของ Social media ยิ่งตอกย้ำความโกล้งของการปฏิสัมพันธ์ยิ่งขึ้น ทำให้การมองความขัดแย้งของปาตานี/ชายแดนใต้ดำเนินไปอย่างโดดๆไม่ได้ อีกต่อไป ดังนั้นการออกแบบการสื่อสาร ข้อมูลข้อเท็จจริง การจัดการความเข้าใจและองค์ความรู้ จึงต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายในสังคมทุกระดับทั้งในและต่างประเทศด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไปตามบริบทและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพราะนั่นหมายถึงการเอาจริงเอาจังกับโอกาสที่ได้มีบทบาททางเมืองภาคประชาสังคม

ทั้งหมด คือ 5 ประเด็นพื้นฐานที่ท้าทายภาคประชาสังคมในสังเวียนของการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งปาตานี/ชายแดนใต้ในห้วงขวบปีให้หลังจากนี้

การประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง
การเปลี่ยนผ่านทางการเมือง การไม่ใช้ความรุนแรง
และการสื่อสาร ในการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้ง
24-26 มกราคม 2560 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

INTERNATIONAL CONFERENCE ON POLITICAL TRANSITION, NON-VIOLENCE AND COMMUNICATION IN CONFLICT TRANSFORMATION

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

24-26 January 2017

WWW.PNC2017.COM

งานประชุมวิชาการนานาชาติ “การเปลี่ยนผ่านทางการเมือง การไม่ใช้ความรุนแรง และ
การสื่อสาร ในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง” Political Transition, Non-violence and
Communication in Conflict Transformation (PNC 2017)

24-26 มกราคม 2560

คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

<https://www.pnc2017.com>

PATANI FORUM

Web Site Address : www.pataniforum.com

Facebook : <http://www.facebook.com/pataniforum>